
ROMANO GUARDINI

O

POSVÁTNÝCH
ZNAMENÍCH

O POSVÁTNÝCH ZNAMENÍCH

ROMANO GUARDINI

O POSVÁTNÝCH ZNAMENÍCH

1946

Ve Staré Říši na Moravě

ÚVODEM

Kapitolky této knihy vznikly v průběhu asi desíti let. Chtěly spolu pomáhat při otvírání liturgického světa. Při tom mne vedl pocit, že takové otevírání se nemůže díti tím, když se dejme tomu řekne: Tento obyčej nebo ona modlitba vznikly v té a té době a pod těmi a oněmi vlivy. A rovněž ne tím, když se prohlásí: Tento obřad znamená to a onen ono, při čemž se těm obřadům podloží nějaký smysl, který sice může býti hluboký, ale není živě vydobyť z nich samých, nýbrž odvozen z nějaké naukové myšlenky. V liturgii neběží v první řadě o myšlenky, nýbrž o skutečnost. A to nikoli o minulou skutečnost, nýbrž o skutečnost přítomnou, která se vždy znovu děje; která se děje na nás a skrze nás; o lidskou skutečnost v utvářené podobě a konání. Tu však nikomu nepřiblížíme, když řekneme, že vznikla tehdy a tehdy a tak a tak se vyvinula. Rovněž ne, když jí podložíme nějakou naukovou myšlenku nýbrž když napomůžeme k tomu, aby člověk z tělesné podoby vyčetl to, co je uvnitř; aby vyčetl z těla duši; z pozemského děje skryté věci duchovní. Liturgie je svět svatě skrytého dění, jež se viditelně zpodobilo; má ráz svátostný. Běží tedy především o to, naučiti se ono-

mu živému úkonu, kterým věřící člověk chápe, přijímá a koná ta svatá »viditelná znamení neviditelné milosti«. V první řadě běží tedy o »liturgické vzdělávání«, nikoli o liturgické poučování, jež se ovšem nedá od něho odloučiti. Běží o jakýsi návod nebo aspoň popud k živému vidění a provádění těch »posvátných znamení«.

A tu se mi zdálo správným a plodným začít s tím nejjednodušším; s prvky, z nichž se pak budují vyšší liturgické útvary. V člověku mělo býti rozezvučeno to, co se v něm ozývá na tato základní znamení. Takto mělo býti vycítěno, do jaké míry jsou symboly a znameními. Když pak byly takto opět uchopeny živým vyjadřovacím pochodem, v němž člověk vždy znovu z naskýtajících se mu podob chápe a zachycuje nitro, s nímž se v nich setkává, pochodem, v němž bez ustání svou vlastní podobou vyjadřuje své vlastní nitro – když se takto z konvenčních forem staly opět pravými symboly, pak tu byla též naděje, že budou zároveň zachyceny pochodem křesťanského tvoření podoby a nazírání na ni. Vždyť člověk, na kterého se obracejí, je pokřtěn, a to na duši i na těle. Měly tedy býti, takový byl úmysl, pochopeny jakožto posvátné symboly, jakožto prvky svátostí a svátostin.

Tomu, oč jsem se zde v těch krátkých črtách – beze všeho nároku na úplnost – prakticky pokusil, dostalo se později hlubšího odůvodnění a ospravedlnění, které jsem podal ve svém spise »Liturgické vzdělání« (Matthias - Grünewald - Verlag Mainz 1923).

Je to ovšem vždy pochybná věc, předkládati znovu po nějaké době, a to odloučeně jako samostatnou věc, něco, co vzniklo z určitého popudu a co je jaksi srostlé se živým vývojem určitých lidí. Vím také příliš dobře, co všechno by se dalo těmto pokusům vytýkati: že nejsou dosti objektivní, nýbrž spíše lyrické, subjektivní; že nevyvěrají dosti z potřeby, nýbrž jsou náhodné, impresionistické - nehledě vůbec k jejich literární spornosti. Jejich základní myšlenka však zůstává správnou. A přese vši pochybnost se mi zdá, že mají stále ještě právo, aby byly veřejnosti znovu předloženy. Neboť i když nedosahují toho, co chtějí, poukazují aspoň na něco, co musí nezbytně býti viděno a oč se nezbytně třeba snažiti, a v liturgické literatuře, která je po ruce, nevidím nic, co by to vidělo lépe a lépe se o to snažilo.

Věděl bych ovšem, kdo by zde mohl říci něco lepšího a správnějšího. Mohla by to matka, která by sama byla liturgicky vychována, a teď by učila své dítě dělati rádně znamení svatého kříže; učila by je viděti v hořící svíci postavu, která vyjadřuje jeho vlastní nitro; učila by je, jak se má se svým živým lidstvím chovati v domě svého Otce ...a to naprosto beze všeho estheticismu, tak, aby to bylo skutečné vidění, skutečné konání, a ne pouhé myšlení, na něž jsou navěšeny posuňky! Anebo učitel, který by skutečně žil se svými dětmi; který by je naučil prožívat neděli a uvádět ji ve skutek jako to, čím skutečně jest; a stejně i svátky a církevní rok s jeho obdobími; který by je naučil pro-

živat branu kostela, zvony, chránivý prostor, prosebný průvod do polí... Ano, ti by mohli říci, jak lze oživit posvátná znamení! A zdálo se mi to býti jakoby splněním a zároveň příslibem pro budoucnost, když jsem v malém spisku paní Marie Montessoriové - výborné katolické vychovatelky, která buduje vzdělávání na živém konání - četl o tom, jak v jedné její škole děti samy obdělávají vinici a slaví vinobraní; jak osévají pšeničné pole a sklízí je; jak, pokud je to technicky možno, přesně podle církevních předpisů připravují chléb a víno a pak ty dary přinášejí k oltáři. To je - spojeno s řádným poučením - liturgické vzdělávání!

Cesta k liturgickému životu nevede totiž pouhým poučováním, nýbrž především konáním. Vidění a konání jsou ty základní síly, do nichž všechno ostatní musí býti zapuštěno. Osvícené jasnou naukou, zakořeněné do katolické tradice vyučením v dějinách; to ano. Ale musí to býti konání - a, není-liž pravda, něco opravdu »konati« je více nežli to pouze »cvičiti«, abychom to správně uměli. Konání je něco živelného, v čem musí stát celý člověk se svými tvůrčími silami; je to živé zakoušení, chápání, vidění. Až jednou promluví o posvátných znameních takoví vychovatelé ze své zkušenosti, pak bude moci tato knížечka zmizeti. Až do té doby však má právo, ba povinnost pronášeti své slovo, tak jak to právě dovede.

Mooshausen ve švábském Allgäu.
Na jaře r. 1927.

O ZNAMENÍ KŘÍŽE

Děláš znamení kříže a děláš je řádně. Ne nějaké zmrzačené, chvatné, při němž člověk neví, co má znamenat. Nikoli, řádné znamení kříže, zvolna a veliké, od čela k hrudi, od jednoho ramene ke druhému. Cítíš, jak tě zcela objímá? Useber se řádně; všechny své myšlenky a celou svou mysl useber do tohoto znamení, jak postupuje od čela k hrudi, od ramene k rameni. Potom to cítíš: Obepíná tě zcela, tělo i duši, soustřeďuje tě, žehná a posvěcuje tě. Proč? Je to znamení všehomíra, a je to znamení vykoupení. Na kříži vykoupil náš Pán všechny lidi. Křížem posvěcuje člověka, zcela až do posledního vlákna jeho bytí.

Proto jej děláme před modlitbou, aby nás spořádal a usebral, aby soustředil naše myšlenky a srdce i vůli k Bohu. Po modlitbě, aby v nás zůstalo, co nám Bůh daroval. V pokušení, aby nás posilnil. V nebezpečí, aby nás chránil. Při žehnání, aby naše duše přijala v sebe plnost Božího života a aby v ní všechno bylo zúrodněno a posvěceno.

Mysli na to, kdykoli děláš znamení kříže. Je

to znamení ze všech nejsvětější. Dělej je rád-
ně; zvolna, veliké, s rozmyslem. Pak obejmě
celé tvé bytí, postavu i duši, tvé myšlenky i tvou
vůli, smysl i srdce, konání i odpočinek, a vše
bude v něm posílněno, poznamenáno, posvě-
ceno, v síle Kristově, ve jménu trojjediného
Boha.

RUKA

Celé tělo je nástrojem a výrazem duše. Duše není toliko uvnitř v těle, jako když někdo sedí ve svém domě, nýbrž přebývá a působí v každém údu a v každé žilce. Mluví z každé linie a tvaru i pohybu těla. V obzvláštní míře však jsou obličej a ruka nástrojem a zrcadlem duše.

O obličejí je to beze všeho jasno. Ale pozoruj jednou některého člověka - nebo sám sebe - jak se hnutí mysli, radost, překvapení, očekávání projevuje v jeho ruce. Neříká často prudké zdvižení nebo tiché škubnutí ruky více nežli samo slovo? Nezdá se někdy pronesené slovo hrubé vedle tiché, tak mnoho říkající mluvy ruky? Ona je po tváři nejduchovější částí těla. Je ovšem pevná a silná, jakožto nástroj práce, jakožto zbraň k útoku i k obraně, ale přece také zase velmi jemně stavěna, bohatě členěna, pohyblivá a prostoupena jemně citlivými nervy. Je to opravdu nástroj, kterým člověk může vyjít svou vlastní duši. A přijmout duši cizí; neboť také to činí rukou. Či není to přijímání cizí duše, když se někdo chápe podáváných mu ru-

kou? Se vši důvěrou, radostí, souhlasem i žalem, který z nich mluví?

A tak nemůže ani jinak býti, nežli že ruka má své slovo i tam, kde duše obzvláště mnoho říká nebo slyší, totiž před Bohem. Kde chce v modlitbě sama sebe dáti a přijmouti Boha.

Když se někdo sám v sobě usebere, když je ve své duši samotný s Bohem, tu se ruce pevně sevrou, prsty se zaklesnou, jako by ten vnitřní proud, který by rád vytékal ven, měl býti převeden z jedné ruky do druhé a měl zase prouditi nazpět do nitra, aby všechno zůstalo uvnitř, u Boha. Je v tom usebrání sebe sama; střežení skrytého Boha. Říká se tím: »Bůh jest můj a já jsem jeho, a jsme sami spolu uvnitř.« Právě tak činí ruka, když hrozí propuknutí nějaké vnitřní naléhání, nějaká veliká běda, nějaká bolest. I tu se ruce svírají a v tomto sevření zápasí duše sama se sebou, až se přemůže a uklidní.

Stojí-li však někdo před Bohem s pokorným a uctivým srdcem, pak se dlaně kladou celou plochou k sobě. To vyjadřuje pevnou kázeň a ovládnutou uctivost. Jest to pokorné, dobře spořádané mluvení vlastního slova a pozorně ochotné naslouchání slovu Božímu. Anebo to vyjadřuje oddanost, odevzdanost, jestliže ruce, kterými se jinak bráníme, vkládáme jakoby svázané do rukou Božích.

Jistě se také stává, že se duše zcela před Bohem otevře, u velikém plesání nebo díky; že se v ní, jako u varhan, otevrou všechny rejstříky a daleko proudí vnitřní plnost. Anebo se zdvihne touha a volá. Pak ovšem člověk roze-

vše ruce a pozdvihne je širokou plochou, aby proud duše mohl volně prouditi a duše mohla plně přijmouti, po čem žízni.

A konečně se může státi, že člověk sám sebe soustředí se vším, co jest a co má, aby se v čisté odevzdanosti přinesl Bohu, věda, že bude třeba oběti. Pak ovšem složí ruce i paže na prsou ve znamení kříže.

Krásná a velkolepá jest řeč ruky. Církev o ní praví, že nám jí Bůh dal, abychom »v ní nosili duši«.

Vezmi ji tedy vážně, tuto svatou mluvu. Naslouchá ji Bůh. Mluví o nitru duše. Může též mluvit o lenivosti srdce, o roztržitosti a jiných nedobrotách. Drž ruce řádně a hled, aby tvé nitro bylo s tímto vnějškem v opravdovém souladu!

Byla to jemná a křehká věc, o které jsme zde mluvili. Člověk vlastně takové věci říká nerad. Něco se tomu vzpírá. A proto tím pečlivěji dbejme na tyto věci ve skutečnosti. Nedělejme z nich marnivou nebo strojenou hru, nýbrž buď to mluva, kterou tělo v čisté opravdovosti Bohu říká, co míní duše.

KLEČENÍ

Copak činí člověk, když zpyšní? Vypíná se, zdvihá hlavu a ramena i celou postavu. Všechno na něm říká: »Já jsem větší nežli ty! Já jsem více nežli ty!« Je-li však někdo pokorné mysli, cítí-li se malým, tu sklání hlavu a jeho postava se shýbá. »Ponižuje se«. A to tím hlouběji, čím větší jest ten, kdo před ním stojí; čím méně platí sám u sebe.

Kdy však to cítíme zřetelněji, jak jsme malí, nežli když stojíme před Bohem? Veliký Bůh, který byl včera jako dnes a stejně i za sto a za tisíc let! Který naplňuje světnici i celé město, širý svět i nezměrné hvězdné nebe, a všechno jest před ním jako prášek. Svatý Bůh, čistý, spravedlivý a nekonečné Výsosti... Jak je veliký... A já tak malý! Tak malý, že se s ním nemohu vůbec srovnávat; že nejsem před ním zhola nic. A tu to člověku přijde samo sebou, že před ním nesmí státi pyšně. »Zkrotl«. Chtěl by svou postavu snížit, aby tu tak opovážlivě nestál - a hle, již jest polovice její výšky obětována: člověk klečí. A nestačí-li to jeho srdci, může se ještě skloniti. A skloněná postava praví: »Ty jsi veliký Bůh, já však nejsem nic!«

Klekáš-li, ať to není chvatný, prázdný úkon,
Vdechni mu duši! Duši klečení však jest, aby
také uvnitř srdce se před Bohem sklánělo v hluboké úctě a bázni. Když přicházíš do kostela nebo z něho vycházíš nebo jdeš mimo oltář, poklekni, hluboce, zvolna a spolucelé tvé srdce, a ať při tom řekne: »Můj veliký Bože...!«

To je potom pokora, a je to pravda, a pokaždé to prospěje tvé duši.

STÁNÍ

Mluvili jsme o tom, že úcta před nekonečným Bohem vyžaduje jistým způsobem odměřeného chování. Jest tak veliký, a my před ním tak nepatrní, že toto vědomí se projevuje i zevně; zmenšuje nás, káže nám pokleknouti.

Úcta se však může projevovati ještě jinak. Představ si, že bys seděl: odpočíval nebo se bavil hovorem. A tu by přišel někdo, ke komu máš úctu a obrátil by se na tebe. Ihned bys povstal a vzpřímen bys poslouchal a odpovídal. Co to znamená? Stání znamená především, že se vzchopíme a usebereme. Místo uvolněného sezení zaujmeme postoj ovládnutý, pevně vzpřímený. Znamená to, že jsme pozorní. Ve stání jest něco napjatého, bdělého. A konečně to znamená, že jsme pohotovi; neboť kdo stojí, ten může ihned odejíti. Může bez meškání vykonati rozkaz, začíti práci, jakmile jest mu určena.

To jest druhá stránka úcty k Bohu. V klečení to bylo klanění, setrvávání v klidu; zde bdělost, činnost. Takovou úctu má pozorný sluha, vyzbrojený a připravený válečník. Projevuje se stáním.

Povstáváme, když zazní radostná zvěst; při evangeliu ve Mši svaté. Stojí křestní kmotrové, když na místě dítěte činí slib věrnosti u víře. Stojí děti, když při prvním svatém přijímání obnovují tento křestní slib. Stojí snoubenci, když se před oltářem slovem věrnosti spojují v manželství. A tak ještě při mnoha jiných úkonech.

Také pro jednotlivce to může někdy býti silným vyjádřením jeho nitra, když se modlí stoje. První křesťané tak rádi činívali. Znáš jistě obraz »Orante« z katakomb, tu vztyčenou postavu s ušlechtilé splývajícím rouchem a rozpiatýma rukama. Stojí volně, plna jasné kázně, klidně poslouchajíc slovo a ochotna k radostnému konání.

Někdy člověk nemůže klečeti; cítí se při tom stísněn. Tu působí dobře stání; uvolňuje. Ale řádné stání! Na obou nohou, bez opírání. Kolena rovně, žádné nedbale ohnuto. Stání vzpřímené a ovládnuté.

V něm se modlitba pevně vzpřimuje a zároveň uvolňuje, v úctě a v pohotovosti k činu.

KRÁČENÍ

Kolik lidí umí kráčet? Kráčetí není chvat a běh, nýbrž klidný pohyb. Není to plížení, jde se neohroženě vpřed. Kráčejíci jde pružným krokem, nevleče se. Volně vztyčen, neohnut. Nikoli nejistě, nýbrž v pevném rytmu.

Řádná chůze je ušlechtilá věc. Volná, a přece plná dobré kázně. Lehká i silná, vzpřímená i schopná nésti, poklidná, a přece plná síly, jež proniká vpřed. A podle toho, zda kráčí muž či žena, nabývá tato síla mužného nebo půvabného rázu; nese zevní břímě, anebo zase vnitřní svět jasného klidu.

A jak je to krásné, když se to děje zbožně. Může se to státi přímo bohoslužbou. Už i jen jako pouhé kráčení před Bohem, vědomé a uctivé, jako třebaš když někdo kráčí chrámem, domem nejvyššího Pána, a to zvláštním způsobem skutečně před jeho očima. Anebo když provázíme Boha, jako třebaš když kráčíme v procesí - vzpomínáš si na to neukázněné strkání, na to omrzelé vláčení se a zevlování při tak mnohém posvátném průvodě? Jak sváteční a radostné by to bylo, kdyby provázeli Pána ulicemi měs-

ta, nebo nivami, »jeho vlastnictvím«, a všichni by šli s modlícím se srdcem, muži kráčeji statným krokem, ženy s mateřskou důstojností, dívky s čistým půvabem a radostí svého mládí, mládenci se zkrocenou silou...

Tak by se mohl kající a prosebný průvod stát skutečnou modlitbou! Mohl by být ztělesněným vědomím viny a bídy, a přece být ovládnán křesťanskou důvěrou, která ví: Jako jest v člověku síla, která vládne nad ostatními silami, totiž klidná, sama sebou jistá vůle, tak jest také moc, která vládne nade vši bídou a vši vinou, totiž živý Bůh.

Což není kráčení výrazem urozenosti lidského bytí? Vzpřímená postava, která je svou paní, která sama sebe nese, klidná a jistá, ta zůstává jedinečnou výsadou člověka. Zpříma kráčet znamená být člověkem.

Ale my jsme více nežli jenom lidé. »Božského rodu jste«, praví Písmo. Z Boha znovu zrozeni k novému životu. Kristus žije v nás, a to obzvláště hlubokým způsobem skrze Nejsvětější Svátost Oltářní; jeho Tělo bytuje v našem těle; jeho krev koluje v naší krvi. Neboť řekl: »Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, ve mně přebývá a já v něm.« Kristus roste v nás a my rosteme v Kristu, stále hlouběji dovnitř, naskrze a vzhůru do výše, dokud nedorosteme »plnosti věku Ježíše Krista«; dokud není »v nás utvořen« a dokud všechno bytí a konání, »buďto že jíme nebo pijeme nebo cožkoli jiného činíme«, práce a hra i radost a slzy, dokud to všechno není jediným životem Kristovým.

Vědomí tohoto tajemství mohlo by naléztí velmi radostný a krásou a silou proniklý výraz v řádné chůzi. Kráčení by mohlo býti na hluboké podobenství slavně povýšeným naplněním příkázání: »Chod' přede mnou a budiž dokonalý.«

Ale v prosté opravdovosti! Jen z pravdy, nikoli z ješitné vůle smí vzcházeti jeho krása.

O BITÍ V PRSA

Mše svatá začala. Kněz stojí u stupňů oltáře. Věřící nebo ministranti na jejich místě se modlí: »Vyznávám se Bohu všemohoucímu..., že jsem zhřešil velice, myšlením, slovem i skutkem, svou vinou, svou vinou, svou převelikou vinou«. A kdykoli vysloví slovo »vinou«, bijí se v prsa.

Copak to asi znamená, když se člověk bije v prsa? Vmysleme se do toho jednou. Ale k tomu je třeba, abychom obyčej správně vykonávali. Tedy ne toliko špičkami prstů se dobnout do šatu; zavřená pěst má udeřiti do prsou. Možná, že už jsi někde viděl na starých obrazech svatého Jeronýma klečícího v poušti, jak s kamenem v ruce bije se do prsou, až se otrásají. Je to rána, žádná něžnůstka. Má udeřiti do bran našeho vnitřního světa a otrásti jím až do hloubky. Pak cítíme, co to znamená.

Pln života má býti tento svět, plný světla a síly i silné činnosti. Jenže jak to tam ve skutečnosti vypadá? Velmi vážné požadavky se před námi vynořují, povinnosti, bědy, výzvy, abychom se rozhodli, ale uvnitř se sotva co hne.

Obtížili jsme se tak leckterou vinou, ale nic se nás to nedotýká. »Uprostřed života jsme obklopeni smrtí«, ale nemyslíme na to. Tu volá Boží hlas: »Probud se! Podívej se kolem! Vzpamatuj se! Změň své smýšlení! Čiň pokání!« Toto volání se ztělesňuje v úderu do prsou. Ten má proniknouti hrud, má svět v ní vyburcovati, aby procítl, aby prohlédl a obrátil se k Bohu.

Vzpamatuje-li se však tento vnitřní svět, tu mu vstoupí na oči, jak promarnil svůj vážný život, jak přestoupil Boží přikázání, jak zanedbal své povinnosti, »svou vinou, svou vinou, svou převelikou vinou«. Je v zajetí této viny a z tohoto zajetí neunikne jinak, nežli když upřímně vyzná: »Zhřešil jsem myšlením, slovem a skutkem, proti svatému Bohu a proti obcování svatých.« Přidává se k Bohu a staví se na jeho stranu proti sobě samému. Myslí o sobě tak, jak o něm myslí Bůh. Hněvá se na sebe pro svůj hřích a trestá se úderem.

Takový to má tedy význam, když se člověk bije v prsa: Budí tím sám sebe. Burcuje svůj vnitřní svět, aby slyšel Boží volání. Staví se na stranu Boží a trestá sám sebe. Je to tedy vzpamatování, lítost, obrácení mysli.

Proto se kněz i lid bijí v prsa, když při stupňové modlitbě vyznávají své hříchy. Činíme to, když se nám před Přijímáním ukazuje Tělo Páně a říkáme: »Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechem mou.« Když se v litaniích obviňujeme a říkáme: »My hříšníci! Tě prosíme, uslyš nás.«

Význam tohoto obyčeje byl také zeslaben.

Tak na příklad se věřící bijí v prsa, když se při Proměňování pozdvihuje hostie a kalich. Nebo když při Anděl Páně říkají: »A Slovo tělem učiněno jest.« Zde se vlastní smysl ztratil a ten úkon je už jen obecným výrazem uctivosti a pokory. Měla by mu zůstatí ona neúprosná vážnost, že je totiž výzvou, abychom se vzpamatovali a že je trestem, kterým kající srdce trestá samo sebe.

STUPNĚ

Všelicos už jsme teď uvážili; vyjasnilo se ti také, co jsme při tom činili?

Vždy se při tom jednalo o věci dávno známé, a přece se nám objevily novými. Byly to věci tisíckrát viděné; jenže teď jsme se na ně dívali pravým způsobem, a ony se otevřely a zjevily nám velikou krásu. Vžili jsme se řádně do úkonů, které jsme dříve už mnohokrát konali; konali jsme je teď s rozvahou, a tu jsme viděli, co všechno je v nich uloženo.

To je to veliké objevování! Tak musíme dobývat, co jsme už dávno měli, aby to bylo opravdu naše. Musíme se učit správně vidět, správně slyšet, správně konat. To je ta veliká škola, v níž se učíme, jak vidět, jak se stát vědoucími. Dokud tou neprojdeme, zůstává nám všechno němým a temným. Když však se tomu naučíme, pak se všechno otevře; otevře to své nitro a odtamtud, z jeho podstaty, utváří se vnějšek. I ty nabudeš zkušenosti, že právě věci samozřejmé, všední úkony, skrývají v sobě to nejhlubší. V nejprostších věcech tkví největší tajemství.

Máme tu na příklad stupně. Jistě už nesčetněkrátě jsi po nich vystupoval. Ale uvědomil jsi sobě, co se při tom v tobě dalo? Neboť něco se v nás děje, když vystupujeme. Jenže je to velmi jemné a tiché a člověk to snadno pomine. Hluboké tajemství se zde zjevuje. Jedno z oněch dění, která vystupují z hloubky naší lidské bytosti; dění záhadné, nelze ho vysvětliti rozumem, a přece mu každý rozumí, neboť naše nejhlubší nitro se naň ozývá.

Když vystupujeme po stupních, tu nestoupá jenom noha, nýbrž také celé naše bytí. Také svým duchem vystupujeme. A činíme-li to s rozmyslem, pak se nám zdá, že vystupujem k oné výši, kde jest vše velké a dokonalé; to jest nebe, kde sídlí Bůh.

Ale hned cítíme tajemství. Cožpak Bůh je nahoře? Pro něho přece není žádného nahoře ani dole! K Bohu přec přicházíme jen, stáváme-li se čistšími, upřímnějšími, lepšími. Ale co má zdokonalování společného s tělesným vystupováním? Co má čistota společného s pobytem ve výši? Jenže zde nelze už nic vysvětlovat. Dolejšek je zkrátka už svou podstatou podobenstvím pro věci nízké, špatné; hořejšek podobenstvím pro věci ušlechtilé; dobré a řádné vystupování nám mluví o výstupu našeho bytí k »Nejvyššímu«, k Bohu. Nemůžeme to vysvětliti, ale je tomu tak; cítíme to, vidíme to!

Proto vedou stupně s ulice ke kostelu. Ty říkají: »Vystupuješ k domu modlitby; blíže k Bohu.« Z lodi chrámové opět stupně do choru; ty říkají: »Nyní vcházíš do svatyně svatých.«

A stupně nesou člověka vzhůru k oltáři. Kdo po nich kráčí, tomu říkají, jako kdysi Bůh Mojžíšovi na hoře Horeb: »Sezuj obuv svou, neboť zde jest země svatá.« Oltář jest prahem věčnosti.

Jak je to veliké! Chápeš? Teď budeš po stupních vystupovat vědomě. S vědomím, že to jde vzhůru. Necháš všechno nízké dole a budeš opravdu stoupat »k výšinám«, není-liž pravda? Ale nač tolik řečí? Aby se ti uvnitř vyjasnilo, aby se v tobě dala »vystupování k Pánu«, toť vše, na čem záleží.

BRÁNA

Již často jsme jí vstoupili do chrámu a po každé něco řekla. Uslyšeli jsme to? K čemu zde asi je ta brána? Snad se podivíš této otázce. »Aby se vcházelo a vycházelo«, řekneš. Odpověď přece není těžká. Zajisté, ale k vcházení a vycházení není potřeba brány! Otvor ve zdi by k tomu také stačil a pevná zapážka z trámů a silných prken by stačila k otvírání a zavírání. Lidé by mohli dovnitř i ven; bylo by to levné a účelné. Ale »brána« by to nebyla. Ta chce více nežli splnit jen střízlivý účel; ta mluví.

Hleď, když kráčíš jejím rámem, tu cítíš: »Nyní opouštím venek; vstupuji dovnitř.« Venku je svět, krásný, plný silného života a tvoření. Mezi tím také mnoho ošklivého a nízkého. Má do sebe cosi z trhu; každý v něm pobíhá, všechno se tu roztahuje. Nechceme jej zváti nesvatým, ale něco z toho svět v sobě přece jen má. Branou však vcházíme do vnitřku odděleného od trhu, tichého a posvěceného: do svatyně. Zajisté, všechno jest dílem a darem Božím. Všude se s Ním můžeme setkat. Každou věc máme přijmouti z ruky Boží a posvětit ji zbož-

nou myslí. A přece lidé odedávna věděli, že určitá místa jsou zvláště posvěcena, oddělena pro Boha.

Brána stojí uprostřed mezi vnějškem a vnitřkem, mezi trhem a svatyní; mezi tím, co náleží celému světu, a tím, co je zasvěceno Bohu. A když jí člověk prochází, mluví k němu: »Zanech venku, co nenáleží dovnitř: myšlenky, přání, starosti, zvědavost a marnivost. Všechno, co není posvěceno, zanech venku. Očisť se, vcházíš do svatyně.«

Branou bychom neměli kvapně probíhat! Měli bychom jí procházet docela zvolna a otevřít své srdce, aby uslyšelo, co mluví. Ba, měli bychom se dokonce napřed trochu pozastavit, aby náš průchod byl cestou očistnou a usebírající.

Ale brána říká ještě více. Všimni si jen, když procházíš, mimoděk zdviháš hlavu i oči. Pohled stoupá vzhůru a šíří se do prostoru, hrud se otvírá, v duši cítíš velikost. Vysoký prostor chrámový je podobenství nekonečné věčnosti, nebe, v němž přebývá Bůh. Hory jsou ovšem vyšší, nezměrná je modrá dálka venku. Ale to všechno je otevřené, nemá to žádnou mez a žádnou podobu. Zde však jest prostor oddělený a vyhrazený pro Boha. Pro něho utvářen, svatě zpracován. Vnikáme svým citem vzhůru do čnicích pilířů, do širokých silných stěn, do vysoké klenby: Ano, je to dům Boží, Boží příbytek zvláštním vnitřním způsobem.

A brána uvádí člověka do tohoto tajemství. Říká: »Odvrz všechno malé, pryč se vším, co

je těsné a úzkostlivé. Pryč se vším, co tísní a zkrušuje. Rozšiř hrud. Pozdvihni oči. Duše ať je volná! Je to Boží chrám a podobenství tebe samého. Vždyť jsi sám živým Božím chrámem, tvé tělo i tvá duše. Rozšiř jej, učiň jej volným a vysokým!«

»Zdvihněte se, brány! Rozevřete se, brány věčné, aby vešel král slávy!« volá Písmo.

Slyš ty to volání. Co by ti pomohl dům ze dřeva a kamene, kdybys nebyl sám živým domem Božím? Co by ti pomohlo, kdyby se brány vysoko klenuly, kdyby se otvírala těžká křídla, ale uvnitř v tobě by se neotvírala žádná brána, a Král slávy by nemohl vejíti?

SVÍCE

Jak zvláštní a podivné je přece jen postavení naší duše! Se všemi věcmi světa se jí vede jako kdysi prvnímu člověku, když mu Bůh dal pojmenovati zvířata: nikde nenalezl druha sobě rovného. Předě všemi věcmi duše cítí: »Jsem jiná.« Žádná věda na světě nezničí v ní toto vědění a žádná nízkost je nevyhladí: »Jsem jiná než všechno ostatní na světě. Všem cizí, jedině Bohu příbuzná.«

A přece zase je duše jaksi příbuzná se všemi věcmi. U všech se cítí nějakým způsobem doma. Všechno k ní promlouvá, každá tvář, každý pohyb a posuněk. A neúnavně se snaží vysloviti jimi své nejhlubší nitro, učiniti z nich symbol vlastního života. Kdekoli se setkává se silnou podobou, cítí, že je v ní vysloveno něco z jejího vlastního bytí, cítí, že ji upomíná na něco v ní samé.

Není tomu tak? Zde je základ všelikého podobenství. Jsouc každé věci v nejhlubším nitru cizí, mluví duše k ní: »To nejsem já.« A zase jsouc se vším tajemně spřízněna, pocífuje věci a děje jako obrazy svého vlastního bytí.

Takovým podobenstvím nad mnohé krásnější a výraznější jest svíce. Neříkám ti asi nic nového; to jsi jistě už často pocítil.

Viz, jak stojí na svícnu. Široce a těžce spočívá jeho noha; pevně se tyčí peň; těsně obejmuta kalichem a podchycena daleko vybihajícím listem stoupá svíce vzhůru. Neznatelně se zúžuje její postava; pevně utvářena, ať sebe výše ční. Tak stojí v prostoru, štíhlá, v nedotknutelné čistotě, a přece její barva má teplý tón, svým jasným tvarem je vyzdvížena ze všeho pomíšení.

Nahoře se vznáší plamen a v něm proměňuje svíce své čisté tělo, v teplé, zářivé světlo.

Necítíš, jak v tobě před ní procítá něco zcela vznešeného? Pohleď, jak stojí, nezakolísá, pevně na svém místě, vysoko vztyčená, čistá a ušlechtilá. Pozoruj, jak všechno na ní říká: »Jsem pohotova!« Jak stojí tam, kde má státi, před Bohem. Nic na ní neprchá, nic neuhýbá. Vše jasná pohotovost.

A stravuje se ve svém určení nezadržitelně ve světlo a žár.

Snad řekneš: »Co o tom ví ta svíce? Nemá přece duši!«

Dej jí tedy duši ty!

Učiň z ní výraz své duše. Ať v tobě před ní procítne všechna ušlechtilá pohotovost: »Pane, zde jsem!« Pak pocítíš její štíhlou, čistou přítomnost jako výraz svého vlastního smýšlení. A nechť všechna tvá pohotovost zesílí v pravou věrnost. Pak pocítíš: »Pane, tam v té svíci stojím před tebou já!«

Neutíkej svému určení. Vytrvej. Netaž se
stále proč a nač. Stravovati se v pravdě a lásce
pro Boha, jako svíce v světle a žáru, toť nej-
hlubší smysl života.

SVĚCENÁ VODA

Voda je plná tajemství. Docela čistá a prostá - »cudnou« ji nazval svatý František. Docela skromná, jako by nechtěla sama pro sebe nic znamenati. Takřka sebe prázdná, jen proto zde, aby sloužila jiným, aby očišťovala a občerstvovala. Ale viděl jsi už někdy, když tiše stála u veliké hloubce a ponořil jsi se do ní s cítící duší? Pocítil jsi tu, jak je ta hloubka tajemná? Jak se zdá, jako by to tam dole bylo plno divů, vábných, děsivých? Nebo poslouchal jsi někdy, když s hukotem proudí, ustavičně proudí a hučí, proudí a hučí? Nebo jak víry krouží, víří, táhnou? Tu může z ní vystupovati tak těžko-myslná síla, že srdce lidské se musí od toho odtrhnouti...

Voda je plná tajemství. Prostá, jasná, prázdná sebe; pohotová obmýti, co jest pošpiněno, občerstviti, co žízní. A zároveň bezedná a neproniknutelná, nemá stání, je plná záhad a moci a síly; vábí a stahuje v záhubu. Je opravdovým podobenstvím tajemných prazákladů, z nichž proudí život a volá smrt; podobenství samého života, který se zdá tak jasným, a je tak záhadný.

Tu rozumíme dobře, proč ji Církev činí podobností a nositelkou božského života, milosti.

Ze křtu jsme kdysi vyšli jako noví lidé, »znovuzrození z vody a z Ducha Svatého«, když starý člověk v ní byl zemřel, zahynul.

A »svatou vodou«, svěcenou vodou kropíme ve znamení kříže čelo a prsa, rámě a rámě, paživlem, záhadným, jasným, prostým a plodným, který je symbolem a prostředkem živlu nadpřirozeného života, totiž milosti.

Svěcením Církev vodu očistila. Očistila ji od temných mocností, které v ní dřímají. To není prázdné slovo! Kdo má vnímavou duši, ten ho již ucítil, to kouzlo přírodní moci, která může z vody vystupovat. A je to jenom moc přírody? Není to něco temného, mimopřirodního? V přírodě, ve všem jejím bohatství a kráse je také zlo, živel démonický. Město, jež otupuje duše, zavinilo, že člověk často už pro to nemá žádného smyslu. Ale Církev o tom ví, a »očisťuje« vodu ode všeho protibožského, a »světí« ji, a prosí Boha, aby ji učinil prostředkem síly své milosti.

Když tedy křesťan vstupuje do domu Božího, tu kropí čelo a prsa a ramena, to jest celou svou bytost čistou a očisťující vodou, aby jeho duše byla čista. Není to krásné? Není to krásné, jak se v tomto obyčeji hříchu zbavená příroda a milost a po čistotě toužící člověk scházejí ve znamení kříže?

Nebo večer. »Noc není přítelem člověka«, praví přísloví. Je v tom kus pravdy. Jsme stvo-

ření pro světlo. Jakmile se člověk svěřuje v moc spánku, tmy, v níž uhaslo světlo dne i světlo vědomí, tu se ovšem znamená znamením kříže a svěřenou vodou, symbolem osvobozené a očištěné přírody: Ať ho Bůh chrání přede vším, co jest temného! A když ráno vychází ze spánku, z temnoty a nevědomí, a znovu začíná svůj život, činí tak opět. Je to pak jako tichá vzpomínka na onu svatou vodu, z níž ve křtu vystoupil k světlu Kristovu. Také tento obyčej je krásný. Setkává se v něm vykoupená duše a vykoupená příroda ve znamení kříže.

PLAMEN

V pozdním podzimním večeru jdeš krajinou. Kolem tebe je temno a chladno. Zcela osamělou se cítí duše v té mrtvé dálce. Její živoucí touha hledá vůkol, kde by mohla utkvěti, ale nic neodpovídá. Holé stromy, studené pohoří, prázdná rovina - vše mrtvo! Jedině ona je živá v té pustině vůkol. Tu najednou v jedné zatačce cesty zazáří světlo... Nezavolalo na tebe? Jako odpověď na hledání tvé duše? Jako něco očekávaného, co sem patří?

Nebo sedíš pozdě v zasmušilé světnici. Stěny stojí šedé a lhostejné, domácí nářadí je němé. Tu přichází dobře známý krok; dovedná ruka připraví v kamnech, zapraská to v nich, vyrazí plameny a z otevřených dveří padá do světnice červená záře, lahodné teplo se line - jak je vše najednou proměněno, není-liž pravda? Všechno dostalo duši. Jako když v nějaké vyhaslé tváři náhle zazáří přívětivý život. Ano, oheň jest spřízněn s životem. Jest naší živé duše nejčistším obrazem; obrazem všeho toho, co živě uvnitř zakoušíme: teplý a svítivý, stále v pohybu, stále vzhůru se deroucí. Když vidí-

me plamen neúnavně šlehati vzhůru, a jak se poddává každému závanu, a přece se nedá odvrátiti od svého výstupu, jak září světlem, jak vysílá proudy tepla - zdaž tu necítíme hluboké příbuzenství s tím v našem nitru, co také ustavičně hoří a je světlem a tíhne vzhůru, byť to i sebe častěji bylo ohýbáno a krušeno nízkými silami okolí? A když vidíme, jak plamen proniká, oduševňuje, oslavuje celé své okolí; jak se hned stává živoucím středem všeho, ať kdekoli zasvítí - zdaž to není obraz tajemného světla v nás, které je zažehnuto v tomto světě, aby vše proniklo a dalo tomu domov?

Ano, tak tomu jest. Jako obraz toho, co je v nás niterného, hoří plamen; jako obraz toho, co v nás usiluje, svítí, co je silné, jako obraz ducha. Kde se setkáme s plamenem, cítíme, jak jeho vlnění a světlo k nám mluví jako něco živého. A chceme-li vyjádřiti svůj život, dáti někde svému životu mluvit, pak tam zajisté zažehneme plamen.

Chápeme tedy také, že musí hořeti tam, kde bychom měli vlastně stále dlíti, před oltářem. Tam bychom měli státi, v klanění, v pozorném patření, majíce všechno živé v sobě, všechno jasné a silné soustředěno do té tajemné, svaté blízkosti. V pohledu Božím a s pohledem na Boha. Tak by to mělo býti. To vyznáváme tím, že tam jako obraz a výraz svého života zažíváme plamen.

Ten plamen tam ve věčné lampě - pomyslíš jsi už na to? - to jsi ty. Znamená tvou duši... má ji znamenat! Neboť samo o sobě pozemské

světlo neříká ovšem Bohu nic. Musíš je učiniti výrazem svého k Bohu obráceného života. Tam v té svaté blízkosti má skutečně býti místo, kde tvá duše hoří, kde je zcela živá, zcela plamenem, zcela ohněm pro Něho. Má tam býti tak zcela doma, aby ten tichý plamen tam nahoře ve věčné lampě byl skutečně výrazem tvého nitra.

Snaž se o to. Není to lehké. A přiblížíš-li se k tomu, pak můžeš po takových chvílích zářivého ticha zase klidně jít mezi lidi. Pak zůstane plamen na místě svaté blízkosti, a ty můžeš říci Bohu: »Pane, to je má duše. Ta jest u Tebe po všecken čas.«

POPEL

Na pokraji lesa stojí ostrožka. Má tak svévolně zaokrouhlené tmavozelené listy. Jemně ohebné a pevně utvářené štíhlé stonky. Květ jako vystřižený z těžkého hedvábí, a je tak modrá a tak svítí jako drahokam, že svou modří naplňuje celé ovzduší. A teď by někdo přišel a utrhl tu květinu, a pak by se mu omrzela a hodil by ji do ohně....: několik málo okamžiků a celá ta svítící nádhera byla by úzkým proužkem šedého popela.

Co však zde oheň vykonal ve chvílince, to koná čas stále na všem, co je živého: na zdobné kapradině, na vysoké divizně, na mohutně stojícím dubu. Koná to na lehkém motýlku právě tak jako na hbité vlaštovce. Na čiperné verce i na těžkém býku. Vždy jest to totéž, ať už to jde rychleji nebo pomaleji, ať už je to rána nebo nemoc, oheň nebo hlad či co jiného: jednou bude z celého toho kvetoucího života popel.

Ze silné postavy sypká hromádka prachu, kterou každý větřík rozmetá. Ze zářících barev šedavá mouka. Z teple kypícího, cítícího

života nuzná mrtvá hlína; méně než hlína:
popel!

Tak se daří i nám. Jak nás mrazí, když po-
hlížíme do otevřeného hrobu a vidíme vedle
několika kostí hrst šedého popela.

»Pomni, člověče,
že prah jsi
a v prach že se obrátíš!«

Pomíjejjícnost, ano, to znamená popel. Na-
ši pomíjejjícnost, nikoli pomíjejjícnost druhých.
Naši; mou! O mém zániku mi mluví, když kněz
na počátku Postu píše mi na čelo kříž popelem
z kdysi svěže zelených ratolestí od loňské Květ-
né neděle:

»Memento homo
Quia pulvis es
Et in pulverem reverteris!«

Všechno se změní v popel. Můj dům, můj
oděv i náčiní a peníze; les, pole i louka. Pes,
který mne provází, i zvíře ve stáji. Ruka, kte-
rou píšu, i čtoucí oko a celé mé tělo. Lidé, kte-
ré jsem miloval, i lidé, které jsem nenáviděl,
i lidé, kterých jsem se bál. Co se mi na zemi
zdálo velikým, i co malým, i co opovrhova-
ným, všechno se změní v popel, všechno...

KADIDLO

Viděl jsem přicházeti anděla, který nesl kadidelnici zlatou a postavil se před oltářem. A dání jsou mu zápalové mnozí... I vystoupil dým zápalů z modliteb svatých a z ruky anděla před Hospodina.

Tak praví zjevení svatého Jana.

Jak je to vznešené a krásné, když se jasná zrna položí na žár a teď z rozhoupané kadidelnice stoupá vonný dým. Je to jako melodie ovládaného pohybu a libé vůně, bez jakéhokoli účelu, čistá jako píseň. Krásné mrhání drahocnou věcí. Darující, vše obětující láska.

Jako tenkrát, když Pán seděl v Bethanii a Maria přinesla drahocenný olej a vylila jej na jeho svaté nohy a vysoušela mu je svými vlasy a vůně naplnila celý dům. Malodušnost reptala: »K čemu tato ztráta?« Syn Boží však pravil: »Nechtež ji, stalo se to ke dni mého pohřbu.« Bylo zde tajemství smrti, lásky, vůně a oběti.

A tak je tomu i v kadidle: Tajemství krásy, která nezná žádného účelu, nýbrž stoupá svobodně vzhůru; tajemství lásky, která hoří a spaluje se a prochází smrtí. A ovšem i zde stojí vyprahlá mysl a táže se: Nač to všechno?

Je to oběť vůně, a samo Písmo praví, že jsou to modlitby svatých. Obrazem modlitby je kadidlo, a to právě oně modlitby, která nemyslí na žádný účel; která ničeho nepožaduje a vystupuje jako Sláva Otci po každém žalmu; která se klaní a chce Bohu vzdáti díky »pro jeho velikou slávu«.

Jistěže se do takového obrazu může vloudit také všelijaká hra. Ta volná oblaka mohou také přinášeti dusně tajemnou náladu, náboženskou hru smyslů. Stane-li se to, pak má křesťanské svědomí pravdu, když se tomu postaví na odpor a odkáže modlitbu na »ducha a pravdu«. Vybízí k cudnosti a poctivosti. V náboženství však bývá také šosáctví, které pochází z nuzné mysli, z vyprahlého srdce, jako reptající slova Jidáše Iškariotského. Modlitba se zde mění v duchovní zužitkování; má býti dobře odměřena a občansky rozumná.

Takový druh lidí neví nic o královské plnosti modlitby, která chce dávat. Neví nic o hlubokém klanění, neví nic o duši modlitby, která se vůbec netáže proč a nač, nýbrž vystupuje, poněvadž jest láskou a vůní a krásou. A čím více miluje, tím více je také obětí, a vůně vychází ze stravujícího ohně.

SVĚTLO A ŽÁR

Toužíme po spojení s Bohem, musíme po něm toužiti z nejvnitřnější nutnosti. Dvě cesty k němu nám ukazuje sama naše duše. Jsou rozdílné, sbíhají se však ve stejném cíli.

První cesta k spojení vede poznáním a láskou.

Poznávati toť spojovati se. Poznávající pronikáme věci a zabíráme je v sebe. Stávají se naším vlastnictvím; kusem našeho života. Také všeliká láska jest spojením. Ne snad jenom úsilím o ně; ona sama jest již sjednocením. Na kolik člověk něco miluje, na tolik mu to náleží. Tato láska má však zvláštní způsob. Vyjadřujeme to sice říkajíce, že je »duchová«, ale to slovo to nevyjadřuje správně; duchová je také ještě jiná láska, o níž budeme mluvit později. Myslí se jím toto: Ona láska působí spojení nikoli v bytí, nýbrž v nějakém pohybu; ve vědomí a v smýšlení.

Máme pro to nějakou vnější podobu? Někaké podobenství? Zajisté, a jest podivuhodné: světlo a žár.

Tu stojí svíce, nesouc zářící plamen.

Naše oko vidí její světlo, přijímá je do sebe, sjednocuje se s ním, a přece se ho nedotýká. Plamen zůstává v sobě, a oko také, a přece se tu uskutečňuje vroucí sjednocení; spojení plné úcty a cudnosti, mohlo by se říci. Beze všeho dotýkání a směřování, v ryzím patření.

Hluboké podobenství onoho spojení, které se uskutečňuje mezi Bohem a duší v poznání. »Bůh jest pravda«, praví Písmo svaté. Kdo pozná pravdu, má ji v duchu. Bůh je v myšlence, která ho správně poznává. Bůh žije v duchu, který ho pravdivě myslí. Proto »poznati Boha« znamená spojití se s ním jako oko s plamenem v patření na světlo. S plamenem je také ještě spojení skrze žár. Cítíme jej na tváři, na rukou. Pozorujeme, jak nás proniká svým teplem, a přece plamen stojí nedotčen sám v sobě.

To jest láska: Býti spojen s plamenem Boha skrze žár, a přece se ho v ničem nedotýkati. Neboť Bůh jest dobrý, a kdo miluje dobro, tomu dobro žije už také v duchu. Dobro jest mé, jakmile je miluji; a na kolik je miluji, na tolik mi náleží, a přece se ho nedotýkám. »Bůh jest láska,« řekl svatý Jan, »a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm.«

Boha poznávati a Boha milovati toť býti s ním spojen. Proto bude věčná blaženost patřením a milováním. Což nikterak neznamená před Bohem hladově stát, nýbrž býti si ho co nejhlouběji vědom, býti jím naplněn a nasycen.

Viděli jsme již dříve jednou jak plamen je podobenstvím duše. Teď v něm poznáváme také podobenství živého Boha, »neboť Bůh je

světlo a není v něm temnosti«. Jako plamen vysílá světlo, tak Bůh vysílá pravdu. A duše přijímá do sebe pravdu a spojuje se v ní s Bohem, stejně jako naše oko patří na světlo a sjednocuje s v něm s plamenem. Plamen vysílá též žár; právě tak Bůh vysílá hřející dobrotu. Kdo však Boha miluje, ten se s ním sjednocuje v dobrotě, jako ruka a tvář se sjednocují s plamenem, když pociťují jeho teplo. Ale plamen zůstává v sobě, nedotčen, čistý, ušlechtilý. Právě tak jako jest o Bohu řečeno, že »přebývá v světle nepřístupném«.

Svítící, žhoucí plameni - ty obraze živého Boha!

Jak dobře to teď chápeme, když při svěceních na Bílou sobotu velikonoční svíce je symbolem Kristovým! Když jáhen s plesáním hlásá o plameni, že je to »Lumen Christi« a když se od něho rozsvěcují světla v kostele, aby všude svítilo a žhnulo světlo a žár živého Boha!

CHLĚB A VÍNO

Ale k Bohu vede ještě jiná cesta. O té by se ani nesmělo mluvit, kdyby samo slovo Kristovo ji neukazovalo a kdyby liturgie po ní nešla s takovou důvěrou.

Není toliko sjednocení v patření a v lásce, ve vědomí a v smýšlení. Je také sjednocení živého bytí s Bohem. Nejenom naše poznání a chtění tíhne k němu, nýbrž také celé naše bytí. »Srdce mé i tělo mé zplesaly k Bohu živému«, praví žalm, a býváme až tehdy ukojeni, když jsme s ním spojeni také v bytí a v životě. To neznamená žádné smíšení bytí, žádné změnění života. Tvrditi něco takového, bylo by nejen opovážlivé, nýbrž nesmyslné, neboť nic stvořeného nemůže se smísiti s Božským. A přece jest ještě jiné spojení nežli spojení toliko v poznání a milování. Je to spojení v bytujícím životě.

Žádáme si toho, musíme si toho žádati a máme pro tuto žádost velmi hluboký výraz. Samo Písmo svaté a liturgie nám jej vkládají do úst: Chtěli bychom býti svým osobním životem spojeni s Bohem tak jako naše tělo s po-

krmem a nápojem. Lačníme a žízníme po Bohu. Rádi bychom ho nejen poznávali, nejen milovali, nýbrž rádi bychom ho hmatali, drželi, měli, ba - řekněme to směle - rádi bychom ho jedli, pili, úplně v sebe pojali, až bychom jím byli zcela nasyceni, zcela ukojeni, zcela jeho plni. Vždyť liturgie Božího Těla praví slovy Páně: »Živý Otec mne poslal. Jako já živ jsem skrze Otce, tak kdo mne jí, živ jest skrze mne«.

To je to, není-liž pravda? Z vlastního práva bychom se přece neodvážili něco takového požadovati; museli bychom se báti rouhání. Ale když sám Bůh tak mluví, praví naše nitro: »Jistě je tomu tak«.

Opakujeme: nemůže tím být míněno nic neuctivého. Nic, co by vypadalo, jako bychom chtěli smazati hranici, která nás tvory dělí od Boha. Ale smíme se přiznati k tomu, co on sám do nás vložil jako touhu. Můžeme se těšiti z toho, co nám uštěďruje jeho převeliká dobrota. Kristus praví: »Tělo mé vpravdě jest pokrm a Krev má vpravdě jest nápoj... Kdo jí mé Tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm«. »Jako mně dal Otec, abych měl život sám v sobě, tak kdo mne jí, bude míti život skrze mne«. Jísti jeho Tělo... pítí jeho Krev... Jísti ho... přijímati v sebe živého Bohočlověka, se vším, co jest a co má - zdaž to není více, nežli bychom si mohli sami ze sebe přát? A přece zase zcela to, co si naše nejhlubší nitro přát musí?

A jak jasně je vyjádřeno toto tajemství způsobami chleba a vína!

Chléb je pokrm. Pochtivý pokrm, který opravdu živí. Jadrný pokrm, který se nikdy nepřejí. Chléb jest opravdový. A je dobrý: vezmi to slovo v jeho hlubokém, teplém smyslu. V podobě chleba však se Bůh stává živým pokrmem pro nás lidi. Svatý Ignác z Antiochie píše věřícím do Efesu: »Lámeme chléb; ten nám buď svátostí nesmrtelnosti«. Je to pokrm, který celé naše bytí živí živým Bohem a působí, že jsme v něm a on v nás.

Víno je nápoj. Ba, abych to řekl správně: není to jen nápoj, který hasí žízeň; tím je voda. Víno znamená více. »Obveseluje srdce člověka«, praví Písmo. Smyslem vína není toliko hasiti žízeň, nýbrž býti nápojem radosti, hojnosti, nadbytku.

»Jak krásný jest můj pohár plný opojení«, praví žalm. Pochopil jsi, co to znamená? A že tu opojení znamená něco zcela jiného než nestřídmost? Jiskřivou krásou je víno, vůně a sílou, která všechno rozšiřuje, zjasňuje a proměňuje. A ve způsobě vína dává nám Kristus svou božskou Krev. Nikoli jako hodný a rozumný nápoj, nýbrž jako přemíru božské lahody. »Sanguis Christi, inebria me - Krvi Kristova, opoj mne«, modlí se svatý Ignác z Loyoly, muž rytířsky vřelého srdce. A svatá Anežka mluví o Krvi Kristově jako o tajemství lásky a nevýslovné krásy: »Med a mléko z jeho úst jsem ssála a Krev jeho ozdobila líce mé«, čteme v modlitbách jejího svátku.

»Kristus přepodstatněním chleba a vína stal se nám pokrmem a nápojem«. Smíme jej jísti

i pítí. Chléb jest věrnost a stálá pevnost. Víno
jest smělost, radost nade vši pozemskou míru,
vůně a krása, šíře a doprávání bez mezí. Opo-
jení životem a vlastnictvím a rozdáváním...

OLTÁŘ

Rozmanité síly jsou v člověku: Svým poznáváním může chápati okolní věci, hvězdy a hory, moře a řeky, stromy a zvířata i všechno to lidské žití kolem sebe a zabráti je do svého vnitřního světa. Může je milovati, může je také nenáviděti a odstrčiti; může se proti nim postaviti, nebo po nich toužiti a je k sobě přitáhnouti. Může se svého okolního světa chopiti a utvářeti jej po své vůli. Rozmanité vlnění radosti a touhy, smutku a lásky, ticha a vzrušení prochází jeho srdcem...

Jeho nejušlechtlejší schopností však jest toto: Poznati, že jest nad ním něco vyššího, toto vyšší uctívati a sám sebe pro ně nasaditi. Člověk může Boha nad sebou poznati, může se mu klaněti a sám sebe obětovati, »aby Bůh byl oslaven«.

Ale aby Boží Výsost v duchu zazářila, aby se člověk této Výsosti klaněl, aby netrval sobecky sám v sobě, nýbrž povznesl se nad sebe a sám sebe nasadil, aby velebný Bůh byl oslaven, to jest oběť!

Nejhlubší schopností duše je schopnost oběti. V nejhlubším nitru člověka spočívá ono ticho a jasnost, z nichž vystupuje k Bohu oběť.

Tohoto nejvnitřnějšího a nejtíššího a nejsilnějšího v člověku jest oltář venku viditelným znamením. Stojí na nejposvátnějším místě chrámu, vyzdvižen na stupních z ostatního prostoru, který sám zase jest oddělen od oblasti lidské práce, odloučen jako svatyně duše. Je pevně postaven na bezpečném podstavci jako opravdová vůle v člověku, který ví o Bohu a jest odhodlán sám sebe proň nasaditi. A na tomto podstavci spočívá stolní deska, mensa, dobře připravené místo, na kterém se přináší oběť. Žádné kouty, volná plocha. Žádné zpola temné, nejasné konání, nýbrž zjevné všem zrakům. Tak, jak má být konána oběť v srdci. Zcela jasná před zrakem Božím, bez výhrad a bez obmyslu.

Obojí však patří k sobě, oltář venku i oltář uvnitř. Onen jest srdcem Církve; tento je tím nejhlubším v živé lidské hrudi, ve vnitřním chrámu, jehož jest chrám venku se svými stěnami a klenbami výrazem a podobenstvím.

PLÁTNO

Prostírá se na oltář. Leží jako korporále, jako rouška pro Tělo Páně pod kalichem a hostií. Kněz je v ně zahalen, když koná svatou službu, v albu, v bílé roucho. Přikrývá též Stůl Páně, u něhož se podává božský Chléb...

Skvostné je právě plátno; čisté, jemné a pevné. Když tu leží tak bílé a čerstvé - musím myslet na jistou cestu zimním lesem. Najednou jsem přišel na vršek plný čerstvě napadlého sněhu, bez poskvrny rozprostřeného mezi černými jedlemi. Tu jsem se neodvážil přeběhnout přes něj svou hrubou obuví. Zcela uctivě jsem jej obešel... Tak leží rozprostřeno plátno pro svátost.

Na oltáři, kde se přináší božská oběť, musí ležeti především. Mluvili jsme o oltáři, jak stojí vyzdvižen jako nejsvětější místo ve svatyni. Uvážili jsme, že vnější oltář je podobenstvím vnitřního oltáře v duši. Nikoli, je více nežli podobenstvím: viditelný oltář neznamená pouze oltář ochoty našeho srdce k oběti, nýbrž onen i tento náleží k sobě. Tajemným způsobem jsou jedno. Vlastní oltář, oltář dokonalý,

na němž se přináší oběť Kristova, je živá jednota obou.

Proto plátno tak důtklivě promlouvá k našemu srdci. Cítíme, že mu něco v našem nitru musí odpovídat. Pociťujeme je jako požadavek na nás, jako výčitku, jako touhu. Jenom z čistého srdce přichází pravá oběť, plátno však ztělesňuje čistotu, jaká musí být v srdci, má-li oběť býti Bohu libou. A také nám o čistotě všelicos říká. Pravé plátno jest jemné a vzácné. Hrubá, násilná povaha netvoří ještě čistoty. Čistota nemá nic společného s mrzutým chováním. Její síla je síla jemnosti; její kázeň je ušlechtilá. Ale žije v ní síla. Pravé plátno jest pevné. Žádná vzdušná pavučina, kterou každý vítr rozmetá. Opravdová čistota není také nic neduživého. Neutíká před životem, nechodí blouzníc v nepravých snech a přepjatých ideálech. Opravdová čistota má červené líce životní radosti a pevný hmat udatného boje. A ještě jednu věc říká plátno rozjímavé mysli: Nebylo hned tak jemné a čisté, jak tu nyní leží. Zprvu bylo hrubé, nevzhledné, muselo býti často práno a bíleno, nežli nabylo té vonné svěžesti. Čistota tu není od začátku. Jistě že je to milost; jistě že jsou lidé, kteří ji nosí ve své duši jako dar, takže celé jejich bytí má silnou svěžest nejvnitřnější bytostné cudnosti. Ale to jsou výjimky. To, čemu jinak lidé říkají čistota, bývá často velmi pochybnou věcí a znamená jenom, že jí ještě žádná bouře neotřásla. Opravdová čistota nestojí na počátku, nýbrž na konci. Získává se teprve dlouhou, statečnou prací.

Plátno leží na oltáři, bílé, jemné a pevné. Je čistotou, ušlechtilostí srdce a svěží silou.

Ve Zjevení svatého Jana jest jednou řeč »o velikém zástupu, jehož nikdo nemohl spočítati, ze všech národů a pokolení a kmenů i jazyků, ani stojí před trůnem oděni v roucha bílá,« a jeden ze starců se táže: »Ti, co oblečení jsou v roucha bílá, kdo jsou a odkud přišli?« A dostane se mu odpovědi: »To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zbělili je v krvi Beránkově. Proto stojí nyní před trůnem Božím a slouží jemu dnem i nocí.«

»Oděj mne bílým rouchem, Pane,« prosí kněz, když obléká albu k svaté oběti...

KALICH

Kdysi, už je tomu mnoho let, jsem se setkal s kalichem. Viděl jsem jich před tím jistě již mnoho, ale setkal jsem se s ním tenkrát v Beuronu, když mi přívětivý mnich, kterému bylo svěřeno posvátné náčiní, ukazoval poklady sakristie.

Stál na široké noze, pevně a bezpečně na svém podkladu. Velmi štíhlý dřík směle stoupal vzhůru. Cítili jste tu stoupající, stlačenou, nesoucí sílu. O něco výše nežli v jeho polovině byl ostře utvářený ořech a konečně, na vrchu dříku, tam kde úzký prsten ještě v poslední kázeň usebíral tu ušlechtilou sílu, pučelo jemné, přísně utvářené listoví a v něm spočívalo srdce kalichu, číše.

Jak jsem tehdy cítil to svaté tajemství!

Nosný dřík jako by vystupoval z bezpečné, hluboké půdy ve zkázněně usebrané síle, a z něho jako by vykvétal onen tvar, který říká jen jedinou věc: pojmám, chovám v sobě.

O čistý, o svatý, ty tajemství, ty nádobo, která ve své blýštící se hloubce skrýváš Božské Krůpěje, nevypravitelné mysterium úrodné, sladké Krve, která je sám oheň, sama láska!

A myšlenky šly dále. Nikoli, nebylo to myšlení, bylo to vycíťování, vidění: Nestojí to zde svět? Nestojí to zde stvoření, které konec konců má jen jediný smysl? Nestojí zde živý člověk, s duší a tělem a tlukoucím srdcem?... Neřekl svatý Augustin ono velké slovo: V tom tkví nejhlubší podstata mého člověčenství, že »jsem schopen pojmouti v sebe Boha?«

PATENA

Bylo ráno. Vystoupil jsem na výšinu a pohlédl nazpět. Hluboko dole leželo jezero a vůkol v ranním světle stály hory, veliké a tiché. Vše bylo tak čisté! Prostor byl pln velebnosti a stromy se svými ušlechtilé utvářenými větvemi tak svěží! A ve mně samém všechno mé bytí tak plné jasné a radostné síly, že se mi zdálo, jako by tryskaly neviditelné, tiché prameny a všechno stoupalo v jas a dálku.

Tu jsem pochopil, že člověku může překypět srdce, takže pak stojí a pozdvihuje tvář k nebi a rozvírá ruce, rozvírá je jako otevřenou misku vzhůru k nekonečně Dobrotivému Bohu, Otcisvětla, k Bohu, který je láska, a přináší mu v oběť všechno, co kolem něho i tam ve světě překypuje a svítí v tom nezměrném tichu. A jistě se mu zdá, jako by z té misky jeho rukou všechno jasně a svatě stoupalo do výše.

Tak stál kdysi Kristus na výšině ducha a přinesl Otcí svou lásku, svůj dýšící život jako zcela obětovanou oběť. Na oné výšině, pro niž přípravným stupněm byla hora Moria, kde Abraham dokončil svou oběť. A před touto zase

ono místo, kde královský kněz přinesl svou oběť smíření. A potom ještě ono místo, kde v pradávných dobách oběť Abelova stoupala k nebi ve své přímé čistotě.

Pokaždé ční tato výšina a pokaždé je vztažena Božská ruka a pokaždé stoupá vzhůru dar, kdykoli kněz – nikoli on; vždyť on, člověk, je pouze nicotným nástrojem – stojí u oltáře a pozdvihuje na otevřených rukou misku, patenu, na níž spočívá bílý chléb.

»Prijmiž, svatý Otče, všemohoucí, věčný Bože, tuto neposkvrněnou oběť, kterouž já nehodný služebník tvůj přináším tobě, Bohu svému živému a pravému, za všechny nescíslné hříchy a urážky a nedbalosti své, a za všechny vůkol stojící, aby mně i jim prospěla k spasení do života věčného.«

ŽEHNÁNÍ

Žehnati může jen ten, kdo má moc. Žehnati může jen ten, kdo umí tvořit. Žehnati může jenom Bůh.

Žehnaje hledí Bůh na svého tvora. Volá ho jeho jménem. Jeho všemohoucí láska se obrací k srdci tvora a k jádru jeho bytí. A z ruky Boží proudí síla, která činí plodným, která dává růsti, která činí zdravým a dobrým: »Budu hleděti na vás a dám vám růsti«.

Jen Bůh může žehnati. Neboť žehnání je řízením toho, co jest a co je činno. Žehnání je slovo, jímž mluví moc Pána stvoření; je to přívěd' a zaslíbení od Pána prozřetelnosti. Po žehnání je dobrá sudba.

Nietzsche pronesl slovo vzpoury, když řekl: »Z modlících se musíme se stát žehnajícími.« Věděl, co tím míní. Jen Bůh může žehnat, neboť on je Pánem života. My však jsme v podstatě prosebníky. Protivou požehnání je kletba. Kletba znamená rozsudek smrti, pečeť zkázy. Také ona se obrací k tváři a k srdci. Je rozkazem Pána, který uzamyká pramen života.

Na této moci žehnání a kletby dal Bůh podíl

všem těm, kteří jsou povoláni k tvoření života: rodičům – »Požehnání otcovo staví domy« – a kněžím. Mají plodit život, život přírody a milosti. Jsou k tomu ustanoveni svou podstatou a svým úřadem.

A moci žehnání může nabýti člověk, když se stane zcela čistým; když již nehledá sebe sama, nýbrž chce zcela býti sluhou života.

Vždy však je to moc od Boha. Ztrácí se, jakmile si někdo osobuje právo, mítí ji sám ze sebe. Od přirozenosti jsme bytostmi prosícími. Žehnajícími se stáváme jen z Boží milosti – právě tak jako pouze z milosti Boží máme moc k skutečnému rozkazování.

A jaká je moc požehnání, taková je také moc kletby: »Kletba matčina boří domy«, totiž život, blaho.

Co je zde v přírodě předobrazeno, to dochází svého naplnění v milosti. Neboť co vlastně v požehnání působí, co vlastně v něm proudí, v pravém požehnání, v požehnání podstatném, jehož všechno přirozené požehnání jest pouze podobenstvím, to je vlastní život Boží. Bůh žehná sám sebou. Sám sebe v něm dává. Plozením Božího života jest jeho požehnání; k »účasti na Boží přirozenosti«. To však jest milost, ryzí dar, který nám byl dán v Kristu. Proto je požehnání, v němž Bůh se nám daruje, vloženo do znamení kříže.

Tuto sílu Božího požehnání propůjčil těm, kteří stojí na jeho místě: Z tajemství křesťanského manželství ji má otec i matka. Z tajemství svěcení kněžstva ji má kněz. Z tajemství

křtu a královského kněžství biřmování dostává se jí tomu, kdo »miluje Boha z celého srdce svého, z celé duše své i ze vší síly své, a bližního svého jako sebe samého«. Těmto všem dal Bůh moc, aby žehnali jeho vlastním životem - a dal ji každému jiným způsobem, podle jeho poslání.

Svůj výraz nalézá žehnání v ruce; provádí se jejím posuňkem. Při biřmování a při svěcení kněžstva vzkládá se na hlavu, aby se skrze ni přelilo, co přichází s hůry, co prýští z Ducha Božího. Utváří znamení kříže na čele nebo nad postavou, aby se jím vylila Boží plnost. Neboť rukou se uděluje; ona tvoří, utváří, daruje. Vrcholem však jest, když se žehnání koná přímo tím Nejsvětějším, Tělem Kristovým v Nejsvětější Svátosti Oltářní. To však se má dít u veliké úctě a bázni a v kázni Tajemství.

POSVÁTNÝ PROSTOR

Přirozený prostor má směry; ty tři, které známe. Znamenají, že je to spořádaný prostor, nikoli chaos. Znamenají, že věci jsou spořádané vedle sebe, nad sebou a za sebou. Tento řád působí, že náš život se může se smyslem budovat a pohybovat; že můžeme stavěti díla, utvářeti a bydleti.

Také nadpřirozený, posvátný prostor má svůj řád. Jest založen na mysteriu.

Kostel je stavěn od západu na východ, jest obrácen k východu slunce. Probíhá jím tětíva slunečního oblouku. Kostel má přijímati první i poslední paprsky slunce. Kristus je sluncem posvátného světa. Směr jeho dráhy je řádem posvátného prostoru, řádem všeho stavění a každé podoby a postavy, která je řádně postavena do věčného života.

Když se čte Evangelium, přenáší se mešní kniha na levou stranu, to jest na sever, neboť oltář jest obrácen k východu. Slovo Boží přichází z jihu a jde na sever. To nemá být jen historická vzpomínka, že k nám kdysi přišlo od Středozevního moře. Jih je plnost světla,

podobenství nadpřirozeného jasu. Sever je symbol chladu a tmy. Ze světla přichází slovo Boží. On, který je světlo světa a svítí ve tmách a proniká temnotu, zdaliž bude přijat?

Třetí směr je směr shora dolů. Když kněz připravuje oběť, pozdvihuje patenu a kalich. Neboť Bůh jest »nahore«, »svatý na výsosti«. Vzhůru pozdvihuje prosebník oko i ruku, de profundis »k svatým výšinám«. A když biskup nebo kněz při nějakém svěcení žehnají, tu vzkládají ruku na hlavu klečícího nebo na věci, které před nimi leží. Neboť všeliký tvor jest »dole« a požehnání sestupuje shůry od Nejvyššího. To je třetí směr posvátného prostoru. Směr duše: směr touhy, modlitby a oběti. Směr Boha: směr milosti, naplnění a svátosti.

Takto běží ty tři směry posvátného prostoru: K tváři vycházejícího slunce, kterýmž jest Kristus. Jemu vstříc jde pohled věřícího; z něho vycházejí paprsky Božího světla do našeho srdce. To je ten veliký směr, podle něhož se řídí duše a v němž sestupuje Bůh.

Směr od severu k jihu, kde tma hledí k světlu, jež září v Božím slově. To vychází z hořícího srdce, aby svítilo a zahřívalo.

A posléze směr zdola nahoru: Pohyb duše v touze, modlitbě a oběti, z hloubky k trůnu nejvyššího Boha. Jemu odpovídá naplnění, které sestupuje v milosti, v požehnání a svátosti.

ZVONY

Vnitřek chrámového prostoru mluví o Bohu. Náleží Pánu, je zcela naplněn svatou Přítomností. Vždyť je to dům Boží, oddělený od světa, uzavřený stěnami a klenbami. Tento prostor stojí obrácen dovnitř, do skrytu. Mluví o Božím tajemství.

A vnější prostor? Ta veliká dálka nad rovinami, která se táhne do nekonečna na všechny strany? Dálka na výšinách, napiatá do nekonečné výšky? Dálka v údolích, spočívající v hloubce, obklopená horami? Což ta není spojena se svatyní?

O zajisté, je s ní spojena! Z domu Božího vyrůstá věž do volného vzduchu a takřka jej zabírá pro Boha. Ve věži na stoličce visí zvony; jsou z těžkého kovu. Houpají se na hřidelích, a jejich celé jasně ztvárněné tělo se houpá a vysílá zvuk za zvukem ven do dálky. Vlny libozvuku; jasné a rychlé, nebo těžké a plné, nebo hluboké a zvolna dunící. Proudí ven, zaplavují dálku a plní ji zvěstí svatyně.

Poselství dálky; poselství o Bohu bez mezí a konce; poselství touhy a nekonečného naplnění.

Volají »člověka touhy«, jehož srdce jest otevřeno té veliké dálce.

Ano, slyšíme-li zvony, pak cítíme tu dálku! Když se z věže rozléhají do roviny, na všechny strany ven do nekonečna, pak táhne touha spolu do dálky, až si jednou uvědomí, že naplnění není na modře se ztrácejícím okraji rovin, nýbrž uvnitř.

Když z kostela na kopci splývají zvuky zvonů do údolí, anebo vystupují do modré výše, tu se hrud' uvolňuje a cítí, že je mnohem širší, nežli si kdy byla vědoma.

Anebo zvuky zvonů přicházejí v lese z dálky, šerším se zeleným tichem, nevíš odkud, z dálky, z dálky - ó, co se tu všechno probouzí! Dávno zapomenuté věci se vynořují, že člověk stojí a naslouchá a rozpomíná se: »Co to jen je? ...co?«

Tu člověk pocítuje dálku. Zdá se, jako by se duše rozprostírala, jako by se vykláněla tam na druhou stranu, jako by odpovídala na daleké volání nekonečnosti.

»Svět je tak široký« - mluví zvony. »Tak plný touhy... Bůh volá... jedině v něm je pokoj...«

O Pane, širší nežli svět je má duše. Hlubší nežli všechna údolí jest její žádost. A její touha je bolestnější nežli v dálce ztracený zvuk zvonu.

Jen Ty, Pane, ji můžeš splniti, jen Ty...

POSVĚCENÝ ČAS

Každá hodina dne má své vlastní zabarvení. Ale tři z nich se na nás dívají s obzvláště jasnou tváří: jitro, večer a mezi oběma hodina polední. A všechny tři jsou posvěceny.

Ráno

Tvář jitra svítí silněji a jasněji nežli všechny ostatní hodiny. Jitro je počátek. Každého jitra se obnovuje tajemství zrození. Přicházíme ze spánku, v němž se náš život zmladil, a cítíme jasně a silně: »Žiji! Jsem!« A toto prožité bytí stává se modlitbou. Obrací se k tomu, od něhož přichází: »Bože, tys mne stvořil. Děkuji ti, že žiji. Děkuji ti za vše, co mám a čím jsem«. A nový život cítí svou sílu a pudí k činu. Tak se obrací k přicházejícímu dni a jeho úkolům. I to se mění v modlitbu: »Pane ve tvém jménu a ve tvé síle začínám den. Ať jest prací pro tebe!«

To je svatá hodina ranní. Život procítá. Je si hluboce vědom svého bytí a přináší Bohu čistý dík tvora. Povstává k nové tvorbě a přikročuje k denní práci, přicházející od Boha a v Boží síle.

Chápeš, jak mnoho závisí na první hodině dne? Jest jeho počátkem. Možno jej také začít bez počátku, bezmyšlenkovitě a bezděčně do něho sklouznout. To není potom vůbec žádný »den«, nýbrž cár času, bez smyslu a bez tváře. Den však je cesta; chce směr. Den je dílo; dílo vyžaduje jasné vůle. Den je tvůj celý život. Tvůj život je takový jako tvůj den. Život však chce míti tvář.

Vůli a směr a jasnou, k Bohu hledící tvář, to vše zjednává jitro.

Večer

I ten má své tajemství: tajemství smrti. Den se chýlí ke konci; člověk se strojí vejíti v mlčení spánku. Jitro bylo naplněno pocitem síly obnoveného života; večer je život unaven a hledá odpočinek. A v tom právě se ozývá tajemství smrti. Často ho neslyšíme; tu je naše nitro ještě plno obrazů přítomného života, je napiato přáními a plány pro příští den. Někdy k nám zalehne tiše jako vzdálené tušení. Přijdou však také večery, v nichž cítíme, jak život se schyluje k oné velké noci, »v níž nikdo již nemůže dělati«.

A všechno závisí na tom, zda tajemství smrti rozumíme. Umříti neznamená toliko, že nějaký život končí. Umírání je posledním vzepětím síly tohoto života; jeho nejzazším, vše rozhodujícím činem. Co se v životě děje, ať už v životě jednotlivce nebo národa, není nikdy ho-

tovo nebo odbyto. Vždycky ještě záleží na tom, co člověk a národ z toho udělají. Podle toho, jak se k tomu stavějí, vytvoří z toho, co už se událo, něco nového, a to k dobrému nebo ke zlému. Dejme tomu, že by nějaký národ stihlo veliké soužení. Ano, stalo se to, ale není to ještě ukončeno. Národ může zoufati, může však také změnit smýšlení a začít znovu. Potom teprve se dokoná, co už se vlastně dávno stalo. Smrt tedy znamená ve své největší hloubce toto: Je to poslední slovo, které člověk přidává k svému uplynulému životu; je to konečná tvářnost, kterou mu dává. Běží tu o to veliké rozhodnutí, zda člověk ještě jednou vezme celý svůj život do ruky: Lítost se chopí toho, co bylo pochybeno a přetaví to; za dobro, které se stalo, vzdá vděk a pokora Pánu čest, a člověk všechno vrhne v úplnou odevzdanost Bohu – anebo člověk zmalomyslní a nechá život uklouznouti v konec bez důstojnosti a síly. Pak nemá život vůbec žádný konec; přestane pouze. Nemá žádné podoby, žádné tváře.

To jest ono vysoké »umění umírat«; umění učinit z uplynulého života jediné ano pro Boha. Nuže: každý večer má býti cvičením v tomto vysokém umění, dáti životu skutečný závěr, který teprve všemu uplynulému dodá konečné hodnoty a věčné tváře.

Večerní hodina jest hodinou dokonání. Stojíme před Bohem, tušíce, že mu budeme jednou státi tváří v tvář k poslednímu zodpovídání. Cítíme, co vězí v tom slově: »Stalo se«. Dobré; zlé; ztráta a promarnění. Stavíme se na stranu

Boží, k Němu, »kterému všechno žije«, minulé i budoucí, a který může litujícímu člověku opět darovati dokonce i to, co bylo ztraceno. A před ním dáváme uplynulému dni jeho konečnou tvář. Co v něm nebylo správné, toho se chápe lítost a »přemyslí to«, co by bylo dobré, s toho upřímný dík pokorně setře všechnu ješitnost. A všechno nejisté, všechno nedostatečné, ubohé a kalné ponoří úplná důvěra do všemohoucí Boží lásky.

Hodina polední

Ráno život začíná. Stoupá; nejprve rychle a radostně; pak se hromadí překážky, výstup se stává pomalejším. Konečně dosahuje polední výše a nakrátko odpočine. A brzy zase začne klesati. Stále unaveněji klesá, až po krátkém, novém vzepětí vejde v mlčení noci.

Ale mezi vznikem a zánikem, na vrcholné výši dne, dýchá krátký, podivuhodný okamžik: střed dne. Tu život nehledí do budoucnosti, neboť se nežene vpřed. Klesání ještě nezačalo, a tak se ještě neohlíží do minulosti. Stojí, ale nikoli unaven; jeho stání je ještě plno vši síly běhu. Stojí v ryzí přítomnosti. A jeho pohled míří do dálky – nikoli, nemíří vůbec ani do prostoru ani do času: míří do věčnosti.

Jak hluboká je ta polední chvíle! Ve městě jí nepocítíš; tam všechno hlučí, není tam žádného mlčení ani usebrání. Ale vyjdi si ven, jdi žitnými poli nebo na tiché vřesoviště, v létě, když slunce stojí nad hlavou a dálka žhne – jak

se ti pak všechno sane hlubokým! Stojíš a všechnen čas mizí. Věčnost na tebe hledí. Do všech hodin mluví věčnost, ale poledni jest sousedkou. Tu čas čeká a otvírá se. Poledne je ryzí přítomností, plností dne.

Plnost dne... Blížkost věčnosti... Čekati a býti otevřen... Z dálky sem doléhá zvonění Anděl Páně... Mluví do mlčícího poledne osvobozující slovo: »Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo...«

»Anděl Páně zvěstoval Marii, a ona počala z Ducha Svatého-
I řekla Maria: Aj, já dívka Páně, staniž mi se podle
slova tvého-
A Slovo Tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.«

Kdysi nastala polední hodina dne lidstva, »plnost času«. A byl člověk, ve kterém stála tato plnost a čekala: Maria, Nespěchala; nehleděla ani vpřed ani vzad. Stála v ní plnost času, ryzí přítomnost otevřená věčnosti, a čekala. A věčnost se sklonila, přišlo poselství, a věčné Slovo se stalo Tělem v jejím čistém lůně.

Zvon hlásá toto tajemství do našeho dne. Vždy znovu ožívá v polední hodině křesťanského dne tajemství poledne lidstva. Všemi dobami zní plnost času.

Celý náš život měl by býti sousedem věčnosti. Stále by mělo v nás býti to ticho, které jest otevřeno směrem k věčnosti a naslouchá. Ale život je hlučný a přehluší je. Je tedy třeba, abychom se aspoň v posvěcené polední hodině, při »Anděl Páně« usebrali, abychom odstrčili, co na nás dotírá, abychom tiše stáli a naslouchali tajemství, v němž »věčné Slovo, když

všechny věci v hlubokém mlčení stály, sestoupilo, se svého královského trůnu; jedenkrát ve vnější dějinné události, ale stále znovu v každé duši.

A jak hluboce se může člověk v této chvíli ticha cítiti zajedno s těmi ostatními venku, kteří stojí ve stejném tichu! Jak hluboké společenství tu může mít, jak může do dálky pozdravovat a žehnat...

O JMÉNĚ BOŽÍM

My lidé jsme zhrubli. O mnoha hlubokých a křehkých věcech nevíme už nic. Slovo jest jednou z nich. Myslíme, že je něčím zevnějším, protože nevnímáme už jeho vnitro. Myslíme, že je něčím prchavým, protože už nepocífuje me jeho sílu. Nestrká, netluče, jest jen křehkým útvarem z hlasu a zvuku. Je však jemným tělem pro něco duchového. Podstata nějaké věci a něco z naší vlastní duše, co před onou věcí procitá, setkávají se a nabývají výrazu ve slově.

Totíž, tak by tomu mělo býti. A jistě tomu tak u prvního člověka bylo.

Na prvních stránkách Pisma Svatého čteme, že Bůh člověku »přivedl zvířata«, aby je pojmenoval. S otevřenými smysly a vidoucí duší prohlédal člověk skrze podobu do podstaty a vyslovoval to jménem. A jeho duše odpovídala tvorů. Pohnulo se v ní něco, co bylo k podstatě onoho tvora ve zvláštním vztahu. Vždyť člověk je souhrnem a jednotou celého stvoření. A toto dvojí, bytnost věci venku a odpověď na to uvnitř v člověku, obojí živě sjednoceno, vyslovil jménem.

Tedy kus světa a kus člověkovy nitra se spojilo ve jméno. A když člověk to jméno vyslovil, procítl bytostný obraz věci v jeho duchu a zaznělo, co tomu obrazu z jeho vlastního nitra odpovědělo. A tak bylo jméno tajuplným znamením, v němž si člověk uvědomoval svět i sám sebe.

Slova jsou jména. A mluvení jest ono vysoké umění zacházeti se jmény věcí; s podstatou věcí a s podstatou vlastní duše v jejich Bohem chtěném souladu.

Ale tento důvěrný vztah k stvoření a k vlastnímu Já nepotrval. Člověk zhřešil, pouto se přetrhlo. Věci se mu staly cizími, ba nepřátelskými. Nehleděl už do nich čistým okem, nýbrž žádostivě, panovačně a zároveň s nejistým pohledem vinníka. Ony však mu uzavřely svou podstatu. A také jeho vlastní bytnost mu uklouzla, protože se chtěl sobecky uplatnit. Nebyl už vlastníkem sebe sama tak jako dříve. Nežil už s dětským pohledem ve vlastní duši. Duše se mu vymkla a stal se i co do vlastní osoby nevědomým a bezmocným.

Slovo – jméno už mu teď neobmyká v živoucí jednotě podstatu věci a člověka. Nyní už mu z něho nevyzařuje Boží myšlenka v pokoji sjednoceného stvoření. Vidí v něm jen roztrhaný obraz. Vystupuje mu z něho jen rozrušený tón podstaty, plný temného tušení a touhy. A když někdy uslyší slovo správně, tu stojí a naslouchá a rozpomíná se a nenalézá už jeho smyslu. Zůstává zmateným, záhadným, i cítí bolestně, že ráj je ztracen.

Ale ani toho již není. My lidé jsme tak zpo-
vrchněli, že jsme si už ani neuchovali bolest
ze zničených slov. Vyslovovali jsme jména
stále rychleji, stále povrchněji a stále méně
jsme mysleli na podstatu v nich. Podávali jsme
je dále, jako se podává peníz z ruky do ruky:
Člověk neví, jak vypadá a co je na něm vyryto,
ví jen, že za něj dostane tolik a tolik. A tak
slova běžela jenom chvatně od úst k ústům.
Jejich nitro již nemluvalo; bytnost věci už z
nich nezaznívala; duše už v nich nevyznávala
sama sebe. Byly to již jen slovní mince. Mínily
věc, ale nezjevovaly jí. Byla to už jen znamení,
aby ti druzí věděli, co chceme.

A tak řeč se svými jmény není už tajemným
obcováním s podstatou věcí, není už setkáním
věci a duše. Ba není už ani touhou po ztrac-
ném ráji, nýbrž jen zručným cinkáním slovních
mincí po způsobu odpočítávacího stroje, kter-
ý hospodaří s mincemi a nic o nich neví.

Jen někdy se vyděsíme. Najednou to na nás
z takového slova zavolá jako z prvotních hlu-
bin. Podstata na nás volá. Anebo to slovo je na
papíře a zasvítí z těch černých značek. Vystou-
pí »jméno«, podstata, odpověď duše. Tu cítíme
opět onen prapůvodní dojem, z něhož to slovo
vytrysklo, v němž se setkala duše s podstatou
věci. Cítíme onen užaslý pohled, onen hmat
ducha, kterým člověk uchopil bytnost toho no-
vého před sebou a z vlastního nitra ji zhnětl v
útvár jména. Kráčíme v dálku, klesáme v hloub-
ku, a slovo jest opět oním prvním dílem, k ně-
muž Bůh povolal ducha člověkova. Ale brzy

zase všechno zapadne a odpočítávací stroj klap-
pe znova...

Možná, že ti tak někdy vystoupí jméno »Bůh«. Když to všechno uvážíme, pak chápeme, proč věřící Starého Zákona jména Božího vůbec ne-
vyslovovali. Dosazovali za něho jméno »Hos-
podin«. Neboť zvláštní vyvolení židovského ná-
roda spočívalo v tom, že cítil Boží skutečnost,
Boží blízkost bezprostředněji nežli ostatní ná-
rodové. Pocítoval silněji nežli jiní jeho velikost,
jeho velebnost a strašlivost. Jim Bůh skrze Moj-
žiše zjevil své jméno: »Já jsem, kterýž jsem«.
»Bytující«, který nepotřebuje nikoho jiného,
který stojí zcela sám v sobě jakožto souhrn
všeho bytí a vší síly.

Jméno Boží jim bylo obrazem jeho podstaty.
Viděli Boží podstatu vyzařovati z jeho jména.
Bylo jim jako Bůh sám, a báli se jeho jména,
jako se kdysi na Sinaji báli samého Hospodina.
Vždyť Bůh mluví o svém jménu jako o sobě
samém: »Bude tam jméno mé«, praví o chrá-
mu. A v Zjevení svatého Jana přislubuje věrné-
mu, že »ho učiní sloupem v chrámu Božím«,
a že naň »napíše své jméno«; že ho posvětit a
sám sebe mu daruje.

Už tedy chápeme přikázání: »Nevezmeš jmé-
na Hospodina Boha svého nadarmo«. Chápeme,
že nás Spasitel učí modliti se: »Posvěť se jméno
tvé«. A že máme »ve jménu Božím« začínati,
ať cokoli konáme. Tajemné jest jméno Boží.
Vyzařuje z něho bytnost Nekonečného; byt-
nost toho, »kterýž tu jest«, v nezměrné plnosti
bytí a v nekonečné velebnosti.

A v tomto slově žije také to nejhlubší z naší vlastní duše. Naše nejvnitřnější podstata odpovídá na Boha, neboť k němu nevyhnutelně náleží. Jsouc od něho a pro něho stvořena, nemá pokoje, dokud se s ním nespojí.

Vždyť naše Já nemá jiného smyslu, nežli aby bylo spojeno s Bohem ve společenství lásky. Toto vše, všechna naše urozenost, duše naší duše spočívá ve slově »Bůh«, a »Můj Bůh«. Můj původ a můj cíl, mého bytí začátek i konec, klanění i touha a lítost, všechno.

Jméno Bůh je vlastně vším. Prosme ho tedy, aby nás naučil »nebrati nikdy jeho jména nadarmo«, nýbrž »posvěcovati je«. Prosme jej, aby nám jeho jméno zářilo v slávě. Ať se nám nikdy nestane mincí, která mrtvě koluje z ruky do ruky. Nekonečně drahocenným nechť nám zůstane, třikrát svatým.

Ctěme jméno Boží jako jeho samého. V něm ctíme také svatyni své vlastní duše.

Nr. 2988.

Ex Episcopali Consistorio Brunensi.

Brunae die 14. martii 1946.

Nihil obstat

Msgre Dr Carolus Skoupý
censor ex officio.

Imprimatur

Dr Josephus Kratochvíl
Vicarius Capitularis.

DOBŘÉHO DÍLA SVAZEK 147

v září I. P. 1946.

Z doplněného vydání znovu přeložil

Josef V. Florian;

na skladě u Marty Florianové

ve Staré Říši na Moravě.

Vytiskl Jan Mucha ve Velkém Meziříčí

1500 výtisků.

II. vydání.

DEO GRATIAS

